

Subrogacija ili prijenos vjerovnikovog potraživanja radi ispunjenja obveze

Božo Prelević, dipl. iur.

Subrogacija kao institut obveznog prava relativno se rijetko spominje u pravnoj literaturi, ali i relativno često koristi u poslovnoj praksi, ali ne pod tim nazivom. Subrogacija predstavlja promjenu jednog od elemenata vjerovničko-dužničkog odnosa, bilo da se radi o promjeni subjekata u ugovoru, ili o promjeni predmeta ugovorene obveze. Autor u članku daje kratki prikaz zakonskih odredbi o subrogaciji, sa primjerom ugovora i sudskom praksom.

1. Uvod

Subrogacija ili prijenos vjerovnikovog potraživanja radi ispunjenja obveze institut je obveznog prava uređen u prvom redu u čl. 90.-95. Zakona o obveznim odnosima¹ (u nastavku teksta: Zakon). Osim ovih odredbi subrogacija je uređena u dijelu zakonskih odredbi o jamstvu (čl. 110. Zakona) i o ugovoru o osiguranju (čl. 963. Zakona). Subrogacija se u poslovnoj praksi koristi relativno često.

Kako smo naveli u uredničkom uvodu, subrogacija se relativno često koristi u poslovnoj praksi, ali najčešće pogrešno ne pod tim nazivom. Vrlo često se, pogrešno, subrogacija u praksi poistovjećuje sa ustupom potraživanja (cesijom). U nastavku ćemo se najprije upoznati sa temeljnim zakonskim odredbama o subrogaciji.

2. Pojam subrogacije

ističemo...

Subrogaciju možemo pokušati definirati kao promjenu jednog od elemenata vjerovničko-dužničkog odnosa.

Pri tome se može raditi o promjeni subjekata u ugovoru, ili o promjeni predmeta ugovorne obveze. U teoriji postoji nekoliko podjela na nekoliko vrsta subrogacije obzirom na navedene promjene u ugovoru.

Najčešća podjela subrogacije u pravnoj teoriji jest podjela na personalnu i realnu subrogaciju. Pod personalnom subrogacijom podrazumijevala bi se ona subrogacija kod koje dolazi do prelaska

potraživanja sa vjerovnika na osobu koja je ispunila njegovo potraživanje, pri čemu ispunitelj stupa na njegovo mjestu u primarnom obveznom odnosu (ugovoru). Znači, ovom prilikom ne dolazi do promjene predmeta ugovora nego samo do promjene subjekta vjerovnika u ugovoru.

S druge strane pod realnom subrogacijom podrazumijevamo situaciju u kojoj dužnik ispunjava svoju obvezu iz sklopljenog ugovora nekom drugom činidbom (drugim predmetom obveze), a ne onom činidbom (predmetom obveze) koju mu duguje u primarnom obveznom odnosu (ugovoru). U praksi se radi o tome da je stvar koja je predmet ugovorne obveze na neki način prestala biti predmetom ugovorne obveze. Do toga može doći propašću stvari koja je predmet ugovora, a najčešći primjer u praksi je postojanje založnog prava na nekoj stvari koja se mora prodati, pa predmet obveze dužnika nije više stvar koja je prodana nego novčani iznos dobiven za prodanu stvar koji postaje predmetom potraživanja (založnog) vjerovnika.

2.1. Pojam i sadržaj subrogacije sukladno Zakonu

ističemo...

Sukladno čl. 90. st. 1. Zakona, u slučaju ispunjenja tuđe obveze svaki ispunitelj može ugovoriti s vjerovnikom prije ispunjenja ili pri ispunjenju, da ispunjena tražbina prijeđe na njega sa svima ili samo s nekim sporednim pravima.

Iz sudske prakse – Odluka Visokog trgovačkog suda Republike Hrvatske br. Pž-634/94 od 7. lipnja 1994.:

¹ Nar. nov., br. 35/05, 41/08, 125/11-Zakon o rokovima ispunjenja novčanih obveza, 78/15, 29/18, 126/21, 114/22, 156/22 i 155/23.

„... Ako netko ispuni tuđu obvezu, ispunitelj može ugovoriti sa vjerovnikom da ispunjena tražbina pređe na njega. Za valjanost tog ugovora nije potrebna dužnikova suglasnost...“:

Ovdje imamo primjer ugovorne personalne subrogacije. Zakonom nije propisan poseban oblik ugovora o subrogaciji, ali svakako predlažemo, radi pravne sigurnosti ugovornih strana, sklapanje ovog ugovora u pisanom obliku.

Primjer – Ugovor o subrogaciji

BEBEA d.o.o. za trgovinu, Rijeka, Rujevica 654, OIB:98711222112, koje zastupa član uprave Nino Ninić (u nastavku teksta: Vjerovnik)

i

HAGEHA d.o.o. za trgovinu, Pula, Masarykova 8c, OIB:87954545455, koje zastupa član uprave Toni Tonic (u nastavku teksta: Ispunitelj)

dana 21. studenog 2024. sklapaju sljedeći

UGOVOR O SUBROGACIJI

Članak 1.

Ugovorne strane suglasno utvrđuju kako Vjerovnik ima potraživanje prema Dužniku ABEBE d.o.o. Pazin, Komiška 8, OIB:11888888822 (u nastavku teksta: Dužnik) temeljem ugovora o prodaji br. 27/24 u iznosu od 5.000,00 (slovima: pettisuća) eura, koje je dospjelo 15. studenog 2024.

Članak 2.

Vjerovnik je dana 19. studenog 2024. Ispunitelju dostavio račun br. 76/24 kojim dokazuje potraživanje prema Dužniku iz članka 1. ovog Ugovora.

Članak 3.

Ugovorne strane, nadalje, suglasno utvrđuju kako je Ispunitelj dana 19. studenog 2024. podmirio potraživanje Dužnika prema Vjerovniku u cjelokupnom iznosu iz članka 1., o čemu je posebno u pisanom obliku obavijestio Dužnika, na što je pristao Vjerovnik.

Članak 4.

Temeljem ovog Ugovora Vjerovnik prenosi sva svoja prava prema Dužniku nastala temeljem ugovora iz članka 1. ovog Ugovora na Ispunitelja.

Članak 5.

Na sve odnose između ugovornih strana koji nisu uređeni ovim Ugovorom primjenjuju se pravila Zakona o obveznim odnosima o subrogaciji.

Članak 6.

Sve eventualne sporove proizašle iz ovog Ugovora ugovorne strane će nastojati riješiti mirnim putem, a u suprotnom ugovoraju nadležnost stvarno nadležnog suda u Rijeci.

Članak 7.

Ovaj Ugovor je sastavljen u 4 (slovima: četiri) istovjetna primjerka, od kojih svakoj strani pripadaju po 2 (slovima: dva) primjerka.

Za Vjerovnika:
Član uprave
Nino Ninić

Za Ispunitelja:
Član uprave
Toni Tonic

Vjerovnikova prava mogu prijeći na ispunitelja i temeljem ugovora između dužnika i ispunitelja, sklopljenog prije ispunjenja.

ističemo...

U ovim slučajevima subrogacija ispunitelja u prava vjerovnika nastaje ispunjenjem.

U slučajevima kada obvezu ispuni osoba koja ima neki pravni interes u tome, samim ispunjenjem obveze na nju prelazi vjerovnikova tražbina sa svim sporednim pravima pa u tom smislu govorimo o zakonskoj personalnoj subrogaciji².

2.2. Subrogacija u slučaju djelomičnog ispunjenja

ističemo...

U slučaju djelomičnog ispunjenja vjerovnikove tražbine na ispunitelja prelaze sporedna prava kojima je osigurano ispunjenje te tražbine samo ako nisu potrebna za ispunjenje ostatka vjerovnikove tražbine.

Međutim, vjerovnik i ispunitelj mogu ugovoriti da će se koristiti jamstvima razmjerno svojim tražbinama, a mogu ugovoriti i da će ispunitelj imati pravo prvenstvene naplate.

2.3. Dokazi i sredstva osiguranja

Sukladno čl. 93. Zakona, vjerovnik je dužan predati ispunitelju sredstva kojima se tražbina dokazuje ili osigurava. Iznimno, vjerovnik može predati ispunitelju stvar koju je primio u zalog od dužnika ili nekoga drugog samo ako zalagodavac pristane na to, inače ona ostaje kod vjerovnika da je drži i čuva za račun ispunitelja. U svakom slučaju, ispunitelj na kojega je prešla tražbina ne može zahtijevati od dužnika više nego što je isplatio vjerovniku³.

2.4. Isključenje odgovornosti vjerovnika

Vjerovnik koji je primio ispunjenje od treće osobe ne odgovara za postojanje i naplativost tražbine u vrijeme ispunjenja. Ovom odredbom čl. 95. st. 1. Zakona se ne isključuje primjena pravila o stjecanju bez osnove.

3. Subrogacija kod jamstva i ugovora o osiguranju

Zakon sadrži posebne odredbe o subrogaciji kod jamstva i ugovora o osiguranju.

3.1. Subrogacija kod jamstva

Samim Zakonom je u čl. 110. predviđeno kako na jamca koji je namirio vjerovnikovu tražbinu prelazi ta tražbina sa svim sporednim pravima i osiguranjima njezina ispunjenja.

² Čl. 91. Zakona.

³ Čl. 94. Zakona.

